

Čeští a jihoafričtí archeologové pátrají po stopách perzekuce afrických Němců

29.6.2026 - | Západočeská univerzita v Plzni

V internačním táboře Andalusia v Jihoafrické republice věznili během 2. světové války asi 1200 Němců. Archeologové AV ČR v Praze, Západočeské univerzity v Plzni a Sol Plaatje Univerzity v Kimberley potvrdili přesnou lokaci a pořídili dokumentaci, která poslouží pro vytvoření 3D modelu lokality.

Jihozápadní Afrika (dnes Namibie) a Východní Afrika (dnes Tanganika, Rwanda a Burundi) byly do roku 1919 německými koloniemi. Německé obyvatelstvo zde tvořilo počtem minoritní, ale hospodářsky a politicky elitní skupinu. Po versailleské konferenci, která spolu s první světovou válkou ukončila též existenci německé koloniální říše, se tito farmáři, těžaři, řemeslníci a obchodníci dostávali pod stále silnější britský politický a kulturní tlak.

Po vypuknutí 2. světové války byli jako potenciálně nepřátelští cizinci dospělí muži z této komunity internováni v několika detenčních zařízeních. Jedno z nich, nazývané Camp Andalusia, se nacházelo v centrální části JAR u městečka Jan Kempdorp. Bylo tu internováno přibližně 1200 mužů.

„K africkým Němcům se zde připojili příslušníci Říše, kteří se nacházeli na britských územích na jihu Afriky, a také posádky zabavených německých obchodních lodí. To, co následovalo po skončení války v letech 1946–1948, pak důvěrně známe i z evropských dějin. Přestože se internovaní Němci během války samozřejmě nemohli dopouštět nepřátelské činnosti nebo dokonce válečných zločinů, následovala vlna nucených repatriací celých rodin zpět do Německa pod hlavičkou kolektivní politické nespolehlivosti,“ popisuje Jan Hasil, vedoucí expedice z Archeologického ústavu AV ČR, Praha.

Dvě stovky bungalovů ve 3D

Na základě historických plánů a leteckých fotografií znovuobjevili čeští archeologové se svými jihoafrickými kolegy letos v květnu po osmdesáti letech stavební pozůstatky budov tábora, mezi nimiž dominuje několik desítek bungalovů, jichž bylo původně na dvě stovky.

„Vědělo se, že tábor stál na pozemcích farmy zvané Andalusia, ale přesná topografie chyběla. Tím pádem nebylo ani jasné, které ruiny v širším okolí souvisejí s táborem a které s kasárnami jihoafrické armády, resp. civilním osídlením, ani jakým způsobem a kde přesně je tábor dochován či zničen,“ upřesňuje Jan Hasil.

Bungalovy, typizované montované domky z vlnitého plechu, obývala vždy šestice internovaných. S jejich strohým vojenským stylem ostře kontrastují předzahrádky vyskládané z místních kamenů či jakéhokoli jiného dostupného materiálu, v nichž internovaní pěstovali ovoce, zeleninu i okrasné květiny. Svědčí o tom též řada akvarelů vytvořených obyvateli tábora, které uchovává Museum Café v Jan Kempdorpu.

Během transdisciplinárního výzkumu odborníci využívají rozdílné pramenné kategorie a výzkumná data. *„Dokumentace reliktů jednotlivých budov a táborové infrastruktury byla provedena pomocí dronu a moderních geodetických metod zajišťujících centimetrovou přesnost měření. Výstupem budou ortofotomapy celého areálu tábora a detailní 3D modely. Jako kdybychom si Camp Andalusia přivezli s sebou domů do Evropy,“* říká Petr Hasil, specialista na 3D ze Západočeské univerzity v

Plzni a bratr Jana Hasila.

Vědci budou s materiály dále pracovat, budou se věnovat kritické interpretaci dochovaných plánů, kreseb a dalších pramenů. Otvírá se také cesta pro další výkopy nebo geofyzikální měření v dalších letech.

Internační tábory jako klíč k pochopení moderní doby

Výzkum je součástí projektu OP JAK *Zdivočelá země: archeologický a transdisciplinární výzkum resiličních strategií ve 20. století*, podpořeného MŠMT a spolufinancovaného EU. Cílem badatelů z pražského ARÚ AV ČR a ZČU je archeologické poznání internačních zařízení a státního teroru 20. století v globální perspektivě, od sovětského GULAGu v Kazachstánu, přes nacistické koncentrační a pracovní tábory v ČR a Polsku a místa spojená s nucenou prací v době komunismu v ČR až po britský internační tábor v JAR. Všechna tato místa se výzkumníci snaží uchopit jako specifický typ sídla v krajině, nástroj sociálního inženýrství, prostor každodenního života i kulturních projevů internovaných a v neposlední řadě i jako místa paměti.

„Porozumění fenoménu internačních táborů z pohledu archeologie konfliktů a péče o jejich hmotné pozůstatky je klíčem k tomu, abychom pochopili, jak se formovala moderní doba. Společnosti utvářely války, masové násilí, státní teror a internace, jejichž dozvuky i nadále formují a ovlivňují současnou a každodenní realitu. Lokalita Andalusia je spojena i s jihoafrickou válkou (1899–1902), tábory nucených prací pro černochoy poblíž Jan Kempdorpu a Kimberley a koncentračními tábory pro černochoy a Búry v našem regionu i po celé Jižní Africe. Taková místa konfliktů se stávají součástí globálního příběhu, jak jej vyjadřuje náš společný projekt a vize propojené humanity,“ uzavírá Garth Benneyworth ze Sol Plaatje University v Kimberley.

<https://info.zcu.cz/Cesti-a-jihoafrikti-archeologove-patraji-po-stopach-perzekuce-africkych-Nemcu/clanek.jsp?id=9752>